

Preek gehouden door ds. H. Koetsveld
Exodus 19:1-11 Johannes 17:14-26
in de Westerkerk Amsterdam zondag 12 mei 2024

In de turbulentie en alle snelle veranderingen van onze tijd is er ook een oegenschijnlijke kleinigheid waarvan het zo maar zou kunnen zijn dat die aan je aandacht ontsnapt is. En dat is dat we ergens in de afgelopen jaren heel stilletjes afscheid genomen hebben van het woord 'heilig'. En al helemaal van de werkwoordvorm die daarbij hoort: 'heiligen'. We herinneren ons wellicht nog de 'heilige boontjes', maar die wilde je sowieso al niet in je netwerk hebben. En dan zijn er nog de 'heilige huisjes', maar dan zo geduid dat het eveneens eerder prettig, goed of aangenaam is dat die ondersteboven gaan dan dat die stevig overeind zouden blijven.

We hebben al vrij veel aan ons hoofd en hart. Van de vraag of en hoe aandacht te besteden aan moederdag, via de diskwalificatie van Neerland Europapa-inzending op het songfestival tot en met de uit de hand gelopen hectiek rond de pro-Palestina demonstraties in onze stad van afgelopen week; en daarbij opgeteld de ontzetting over Israëls aanval op Rafah en een nieuwe aanval van Rusland op Oekraïne. Is het binnen deze bandbreedte van aandachtsvelden een serieus probleem dat dit woordje 'heilig' uit ons dagelijkse taalgebruik is verdwenen?

Antwoord op deze vraag: ja, dat is een groot probleem en als schot voor de boeg durf ik hier te stellen dat dit verdwijnen misschien wel het grondprobleem is van de grote vragen die op ons persoonlijke en maatschappelijke bordje terecht zijn gekomen. Niet vanwege dat ene woordje natuurlijk, maar voor dat waar het voor staat. Als we niet meer weten wat heilig voor ons is, dan weten we ook niet meer van toewijding aan wat zo eindeloos veel groter, belangwekkender en betekenisvoller is dan dat kleine, korte en sterfelijke bestaan van ons, kortom: van toewijding aan het heilige of de Heilige. Je houdt uiteindelijk alleen jezelf over. En dit is wat we nu zo pijnlijk zien gebeuren.

Ik heb dit vanmorgen ter sprake te brengen, simpelweg omdat het in beide door het rooster aangereikte teksten een kernwoord is, en dat vooral in de werkwoordsvorm: je zelf heiligen: 'Dan zegt de Ene tot Mozes: ga tot de gemeente en heilig hen vandaag en morgen'. Dat dus. Nu heb ik zelf eerlijk gezegd niet helemaal scherp hoe ik dat zou moeten aanvliegen om jullie hier in de kerk en jullie daar achter jullie beeldschermen te 'heiligen', zoals Mozes dat met zijn mensen kennelijk moet doen.

Maar laat ik bij het begin beginnen: met de grondbetekenis van het woord 'heilig'. Heilig is dat het gewone, het alledaagse, het voor de hand liggende in het licht komt te staan van het bijzondere. Het heeft daarmee iets van 'apart komen te staan', omdat het een reikwijdte heeft dat met de Heilige, met het goddelijke, met God van doen heeft. Deze kerk bijvoorbeeld: de toeristen die binnen komen gaan zachter praten, omdat ze voelen dat het licht, de ruimte, de opwaartse lijnen van de pilaren, ja, heel dit gebouw veel meer is dan een goed gelukte mooie stapel stenen (ja, dat is het ook): maar het is allereerst en allermest een heilige ruimte: ooit in het bijzonder en apart opgebouwd dus voor God.

Ander voorbeeld van deze morgen: de doop aan Taede en Bibi. De doop is een heilige doop. Aan de buitenkant gaat het om een paar handjes water over het hoofdje van het kind. Maar aan de 'binnenkant' is het is een eenmalig, bijzonder, en apart gemarkeerd moment in jullie leven en dat van jullie kinderen. Heilig, omdat het het symbool bij uitstek is van de verbintenis van jullie kind met de naam van de Eeuwige: Ik zal er zijn.

En wat voor dit kerkgebouw geldt, en wat voor de doop en eigenlijk de hele liturgie geldt, dat geldt dus ook, aldus de teksten van deze morgen voor jouw persoonlijke leven: dat dat in het perspectief, in relatie mag komen te staan met God, de Heilige bij uitstek. Maar dus ook voor de tijd en ons maatschappelijk leven: als er geen geheiligde, dus aparte gezette tijd is, dan wordt alle tijd in het eenvormige alles opeisende model van de 24-uurs economie geperst. En dat is dus gebeurd.

Het werkwoord heiligen betekent dus dat je er werk van maakt, van dat al het alledaagse, gewone, het voor de hand liggende bestaat, wordt gezien, wordt ondergebracht bij de gratie, van de genade van Gods dragende en scheppende en vernieuwende zorg. Dat je je daar op richt. Mozes vertelt zijn mensen dat ze dat moeten doen met het oog op de Torah, de leefregels van godswege die zij zullen gaan ontvangen. Dat is geen alledaags klusje tussendoor; dat is een gebeuren van heel je hart, heel je ziel en al je kracht. Een volk van heiliging mogen jullie worden, zegt God tegen Mozes. Met dat prachtige onderliggende motief: want Ik zal jullie op vleugels van arenden dragen. Van Gods kant: een en al zorg en bescherming en liefde.

Dat te ontvangen. Daar je op voor te bereiden. Dat is een innerlijk proces, een houding van een open hart. Maar het helpt, dat heiligen, dat je openen voor de Eeuwige, door het bijna letterlijk handen en voeten te geven. Je wassen, schone kleren aandoen, het werk neerleggen en de tijd nemen, kortom: in alle opzichten je te binnen laten brengen dat dat 'gewone' leven van jou in een totaal ander licht komt te staan. Het licht van de liefde van God waarin alles van jouw en mijn leven wordt opgeheven in de dubbele betekenis van het woord.

Even over dat 'de tijd nemen', het zijn de details die het hem doen, je leest er zo maar overheen. Maar deze oproep om je leven in een ander licht te zien komt bij de derde nieuwe maan en op de derde dag moet die hele beweging van je voorbereiden met de ontmoeting met de Eeuwige klaar zijn. De derde, dat is in de Bijbel altijd verbonden met het goddelijke, het geestelijke, en dus het beslissende: en dus is ook de opstanding van Christus op zo'n 'derde dag'.

Als Jezus zich in zijn gebed op God richt aldus die fenomenale tekst in het evangelie van Johannes, dan bidt Hij voluit voor ons, voor jou en mij. Nee, het is niet de bedoeling dat wij uit de wereld worden gehaald. Wij zijn en blijven aardmensen. Maar Jezus bidt dat wij behoedt worden voor de boze. Wij zijn niet horig aan de wetten van deze wereld. En dan staat er – en ik vind dat zo prachtig: 'Heilig hen in waarachtigheid, uw woord is waarachtigheid'.

En dat verbindt Jezus met zijn eigen weg van totale overgave aan de liefde die Hij gaat: ter wille van onze levensweg in waarachtigheid, 'heiligt Hij zichzelf toe'. Het is van een ongekende intensiteit wat hier wordt gezegd en aan ons doorgegeven. Want in heel deze toewending en toewijding, deze innerlijke beweging in en met Christus is er zelfs sprake van een eenwording in God en – niet te geloven – een eenwording met elkaar.

Dit woord dat klinkt in een wereld, in een samenleving waar de vijandschap, de polarisatie, de minachting voor de heiligheid van het leven van 'de ander' en van al het zo kwetsbare leven, hoogtij viert. Ja, het is een derde tijd, een derde dag, waarin de oproep tot heiliging in waarachtigheid, en dus een omkering uit alle leugen, misleiding, verdeeldheid, haat weer voluit mag klinken. Moet klinken. Jezus geeft er in zijn gebed de diepste motivatie én het perspectief bij: 'opdat de liefde waarmee Gij mij hebt liefgehad één met hen zal zijn en ik één met hen'.

En dus: ja, wat een perspectief, wat een totale omkeer van wat ons leven is gaan beheersen wordt ons hier vanmorgen aangeboden. De eenheid met God en met elkaar in de liefde die Christus ons biedt. In die Geest, in deze Heilige Geest, ontvangt jouw en mijn leven zijn diepte en betekenis, richting en perspectief, grond en doel, troost en bovenal dus: liefde. Vertel dit aan de kinderen, deel het met elkaar, sta er bij stil, neem de tijd, heilig de tijd en je zult ontvangen: leven in alle waarachtigheid. Godzijdank Amen.